

RYNEK KSIĄŻKI W POLSCE 2013

W Polsce do połowy 2012 roku zarejestrowanych było blisko 38 000 wydawnictw, jednakże wydawnictw aktywnych działa nie więcej niż 2,000 do 2,500.

Jednocześnie koncentracja na rynku jest bardzo duża. Udział trzystu największych wydawnictw branży wynosi prawie 98 proc. Około 600-700 firm wydaje w ciągu roku więcej niż dziesięć książek. W 2012 roku ponad 300 wydawnictw osiągnęło ponad 1 mln zł obrotu, a ok. 160 ponad 2 mln zł. Pozostali zarejestrowani wydawcy w większości są wydawcami jednej lub kilku książek i nie uczestniczą w rynku wydawniczym.

Udział wydawnictw w rynku w 2012 roku w podziale według wielkości

	Liczba podmiotów w grupie	Przychód ze sprzedaży w grupie w mln zł	Przychód ze sprzedaży w grupie w mln EUR	Procentowy udział w rynku
Duże wydawnictwa Roczny przychód ponad 4 mln EUR	42	2185	522,7	81,8
Średnie wydawnictwa Roczny przychód od 200 tys. do 4 mln EUR	ok. 250	430	102,9	16,1
Małe wydawnictwa Roczny przychód poniżej 200 tys. EUR przy co najmniej dwóch wydanych tytułach	ponad 1500	50	12,0	1,9
Wydawnictwa nieaktywne wydające książki okazjonalnie	ponad 4000	5	1,2	0,2

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

Wartość rynku książki w Polsce w 2012 roku wynosiła 2,67 mld zł (639 mln euro) w cenach zbytu wydawców, czyli cenach, po jakich wydawcy sprzedają książki dystrybutorom. Oznacza to, że w 2012 roku wartość tego rynku spadła o 1,5 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy wyniosła 2,71 mld zł. Spadek rynku w Polsce jest oczywiście wpisany w globalną tendencję coraz mniejszego zainteresowania publikacjami drukowanymi i zmian cywilizacyjnych zachodzących sposobie percepcji słowa pisanego.

Rynek książki w Polsce w latach 2007-2012

Rok	Przychody ze sprzedaży książek w cenach zbytu wydawców w mln zł	Wzrost w procentach	Przychody w mln EUR	Wzrost w procentach
2007	2,600	9 %	688	12 %
2008	2,910	12 %	829	20 %
2009	2,860	- 2 %	662	- 20 %
2010	2,940	3 %	735	11 %
2011	2,710	- 8 %	658	- 10 %
2012	2,670	- 1,5 %	639	- 1,5 %

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

Jako inne przyczyny spadku na polskim rynku książki w latach 2011 i 2012 wymienia się przede wszystkim wprowadzenie od 1 stycznia 2011 roku 5 proc. podatku VAT, gdy do tego czasu książki obłożone były zerowym podatkiem VAT. Spowodowało to wzrost ceny detalicznej książek do 10 proc., a w przypadku podręczników nawet o 15 do 20 proc.

Największe problemy, z jakimi boryka się polski rynek książki w ostatnim okresie to przedłużająca się wyprzedaż zapasów z lat poprzednich, marazm w polityce handlowej dominującej w segmencie detalicznym sieci Empik – dla większości wydawców literatury niefachowej oraz pozaedukacyjnej podstawowego odbiorcy ich produkcji wydawniczej – oraz spadek sprzedaży księgarstwa tradycyjnego i postępująca mniejsza konsumpcja społeczeństwa. Z tymi zjawiskami wiąże się również coraz bardziej zauważalny odpływ klientów z księgarń i wzrost ich aktywności w obszarze zakupu książek przez internet, co walcie przyczyniło się do znaczącego wzrostu sprzedaży w tym kanale dystrybucyjnym w ostatnich latach. Jest to też wynik wzrostu oferty kierowanej przez wydawców do tzw. taniej książki, ten segment także kolejny już rok notował wyższe przychody ze sprzedaży, jednocześnie ograniczając wartość sprzedaży książek na rynku pierwotnym. Na powyższe problemy nałożył się również dynamiczny wzrost zjawiska nieformalnego obiegu treści objętych prawami autorskimi w internecie (piractwo).

Kolejnym zjawiskiem, które ma coraz wyraźniejszy wpływ na kształt rynku jest rosnące zaangażowanie kapitałowe dużych firm dystrybucyjnych w sektor wydawniczy na przykład Firma Księgarska Jacek Olesiejuk utworzyła odrębne wydawnictwo Olesiejuk Sp. z o.o., które notuje dynamiczny coroczny wzrost i w 2012 roku osiągnęło przychód ze sprzedaży książek wynoszący 86,05 mln zł. Również sieć księgarska Empik dynamicznie weszła do segmentu wydawniczego tworząc w 2012 roku Grupę Wydawniczą Foksal, która obejmuje trzy zakupione wydawnictwa: Buchmann, W.A.B. i Wilga.

Produkcja książek

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wydane tytuły	19,920	21,810	21,740	22,460	24,380	24,920	27,060
Pierwsze wydania	11,990	13,260	13,280	13,310	13,430	12,180	13,410
Nakłady (w mln egz.)	133,6	146,4	145,7	144,4	139,2	122,4	107,9

Średni nakład (w egz.)	6,707	6,713	6,702	6,429	5,710	4,912	3,987
-------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

W 2012 roku zwiększyła się liczba tytułów wprowadzonych do sprzedaży o 9 proc. w stosunku do roku poprzedniego, spadł natomiast znacznie średni nakład do 3,987 egz., czyli był o 19 proc. mniejszy niż w roku 2011. Łączny nakład książek wydanych w 2012 roku wynosił 107,9 mln egz. i był o 12 proc. niższy niż rok wcześniej.

Powyżej podano liczby tytułów wprowadzonych do sprzedaży, natomiast Biblioteka Narodowa, która ewidencjonuje wszystkie książki opatrzone numerem ISBN zarejestrowała, że łącznie w Polsce w 2012 roku ukazało się 34.147 tytułów książek. Było to o ponad 8 proc. więcej niż w roku poprzednim, kiedy ukazało się 31.515 tytułów i aż o ponad 15.5 proc. więcej niż w roku 2010, gdy wydano 29.539 tytułów.

Literatura piękna – tytuły i nakłady

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży
Wydane tytuły	4,316	1,262	4,185	1,699	4,708	1,482	5,089	1,890	5,223	2,081
Egzemplarze w tys.	19,107	8,162	15,621	9,249	20,280	7,515	22,275	9,854	17,191	11,408
Średni nakład	4,427	6,467	3,756	5,443	4,307	5,070	4,377	5,214	3,291	5,482

Ruch Wydawniczy w Liczbach Biblioteka Narodowa

Literatura piękna – nowości i wznowienia

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży
Pierwsze wydania	3,679	1,144	3,532	1,466	3,886	1,034	4,354	1,529	4,495	1,841
Wznowienia	637	118	653	233	822	488	735	361	728	240

Ruch Wydawniczy w Liczbach Biblioteka Narodowa

Oryginały i tłumaczenia (wszystkie)

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia
Wydane tytuły	21,005	7,243	20,149	6,654	10,095	6,266	21,268	6,974	23,319	6,688

Ruch Wydawniczy w Liczbach Biblioteka Narodowa

Oryginały i tłumaczenia (literatura piękna dla dorosłych)

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia	Oryginały	Tłumaczenia
Wydane tytuły	2,915	3,020	2,972	2,912	2,482	2,206	2,626	2,444	2,944	2,249

Ruch Wydawniczy w Liczbach Biblioteka Narodowa

Udział procentowy w przychodach ze sprzedaży książek według typów wydawanej literatury

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Literatura piękna	18.9	17.9	14.9	15.0	13.1	12.9
Literatura dziecięca	8.2	8.4	7.9	7.5	5.9	5.6
Lektury szkolne	2.5	2.4	2.3	2.2	2.2	2.1
Książka szkolna	24.9	23.9	27.1	27.5	30.1	31.5
Książka naukowa i fachowa	26.7	29.7	32.9	33.3	36.3	36.5
Książki ilustrowane	7.0	6.5	5.4	5.1	4.3	3.9
Książka religijna	6.4	6.0	5.6	5.8	4.6	4.5
Inne (w tym nuty i kartografia)	5.4	5.2	4.0	3.6	3.5	3.0

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

Liczba sprzedanych egzemplarzy (w mln)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba sprzedanych egz. (w mln)	140,4	147,1	143,6	139,8	119,3	115,5

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o

Najwięksi wydawcy książek w Polsce 2012

	Wydawnictwo	Przychody ze sprzedaży książek w 2012 roku w mln zł	Przychody ze sprzedaży książek w 2011 roku w mln zł
1.	Nowa Era www.nowaera.pl	226,60	225,00
2.	Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne www.wsip.com.pl	198,00	183,00
3.	Wolters Kluwer Polska www.wolterskluwer.pl	181,30	186,20
4.	Grupa PWN www.pwn.pl	130,70	153,90
5.	Pearson Central Europe www.pearson.pl	112,00	115,40
6.	Wydawnictwo Olesiejuk www.olesiejuk.pl	100,70	96,80
7.	SIW Znak www.znak.com.pl	93,30	86,10
8.	Wiedza i Praktyka www.wip.pl	82,70	107,90
9.	C.H. Beck www.beck.com.pl	68,70	75,40
10.	Reader's Digest	66,30	59,00

www.digest.com.pl		
--	--	--

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o

Rok 2012 był podobnie jak rok poprzedni trudny dla sektora wydawniczego i przyniósł wyraźne spadki przychodów, które nie ominęły zarówno czołowych firm, jak też mniejszych wydawnictw, które dynamicznie rozwijały się w latach poprzednich.

W roku 2012 udział w rynku pięciu największych wydawców (Nowa Era, WSiP, Wolters Kluwer Polska, Grupa PWN i Grupa Edukacyjna) wyniósł 34,1 proc.

Wydawnictwa z kapitałem zagranicznym mają duży udział wśród największych wydawców w Polsce (Nowa Era, Wolters Kluwer Polska, Grupa PWN, Pearson Central Europe, Wiedza i Praktyka, C.H.Beck, LexisNexis, Macmillan Polska, Egmont Polska) jednak w 2012 i I połowie 2013 roku kilka znaczących firm (Weltbild Polska, Reader's Digest, Langenscheidt Polska i Hachette Polska) ograniczyło działalność lub wycofało się z polskiego rynku.

Liczba zatrudnionych w wydawnictwach w 2012 roku wynosiła 5860 osób i była o 1,7 proc. niższa niż w roku poprzednim.

Rok 2012 był kolejnym rokiem, w którym wielu wydawców widocznie rozszerzyło ofertę publikacji elektronicznych i rozwinęło systemy ich sprzedaży. Mimo że obroty ze sprzedaży plików nie przekraczają jeszcze 2-3 proc. rynku, to wyraźnie widać, że wydawcy uznali takie działania za konieczne i realnie perspektywiczne. Dotkliwym problemem pozostaje kwestia piractwa internetowego, w tym działalność serwisów takich jak Chomikuj.pl i sposobów walki z tym procederem. W 2012 roku grupa wydawców, członków Polskiej Izby Książki, wniosła do sądu bezprecedensowy pozew zbiorowy przeciw właścicielom portalu Chomikuj.pl i oczekiwany jest wyrok w tej sprawie.

ŚREDNIA CENA KSIĄŻKI

Ceny książek w ciągu ostatnich kilku lat wzrosły nieznacznie, mimo to wielu czytelników ma poczucie, że książki są drogie. Jednocześnie podaż tzw. taniej książki (egzemplarze przecenione przez wydawnictwa bądź hurtownie) jest ogromna. W ostatnich latach rynek tanich publikacji poszerzyły tytuły dołączane do gazet. W 2011 roku ceny książek wzrosły o ponad 10 proc. czyli więcej niż stawka VAT, do 37,8 złotych, a wzrost ceny nowych tytułów był nawet większy. W 2012 roku średnia cena wzrosła o 2 proc. do 38,7 zł.

Cena detaliczna	2007	2008	2009	2010	2011	2012
zł	30.5	31.9	32.5	34.3	37.8	38.7
EUR	8.06	9.11	7.52	8.57	8.40	9.26

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

DYSTRYBUCJA

Hurtownie mają duży, ale malejący – 50 proc. udział w rynku.

Ogólna liczba podmiotów hurtu księgarskiego zmniejsza się i po wielu spektakularnych bankructwach na rynku działa około 210 firm. Najsilniejsze są cztery sieci sprzedaży o zasięgu ogólnopolskim – Azymut, FK Jacek Olesiejuk, Platon i Wikr.

Podział rynku dystrybucji: 2012

Księgarnie 36%
Kluby i wysyłka 13%
Internet 29%
Supermarkety 15%
Kioski z prasą 5%
Akwizycja 2%

KSIĘGARNIE

W roku 2012 funkcjonowało ponad 1850 księgarń. Rabaty dla hurtowni wynoszą średnio około 50 proc. Księgarnie pracują na 30-35 % upuście w przypadku książki tzw. kolorowej i 25-28 % dla podręczników. Nawet do 35 proc. dostają księgarze zaopatrujący się bezpośrednio u wydawców (poza dużymi sieciami księgarskimi jak Empik).

Główne sieci księgarskie

Empik / empik.com

Największa sieć księgarska w kraju, którą tworzy prawie 188 sklepów w największych miastach Polski. Jej oferta liczy około 65 000 tytułów. W 2011 roku grupa kapitałowa, w ramach której działa Empik, przejęła księgarnię internetową Gandalf.com oraz wydawnictwa: Buchmann, Wilga i W.A.B, a także dystrybutora publikacji elektronicznych Virtualo. Pod koniec 2012 roku firmy te utworzyły Grupę Wydawniczą Foksal, ich obrót, włączając sprzedaż Empiku, przekroczył 50 milionów złotych.

Matras / matras.pl

Sieć zajmuje się sprzedażą zarówno hurtową jak i detaliczną. Należy do niej 160 księgarń w 70 miastach na terenie całego kraju. W 2011 roku firma uruchomiła księgarnię internetową. W 2012 roku obrót firmy przekroczył 180 milionów złotych.

Dom Książki / domksiazki.pl

Niemal jedyny detaliczny dystrybutor książek w latach 1950-1989. Obecnie składa się z kilku niezależnych spółek: Dom Książki Białystok, Gdański Dom Książki, Dom Książki Katowice. Sieć liczy 100-120 księgarń, których łączny obrót wynosi 80-100 milionów złotych.

Książnica Polska / ksiaznica.pl

Działa w północno-wschodniej Polsce prowadząc sprzedaż hurtową i detaliczną. Do firmy należy ok. 26 księgarń w 18 miastach (w Olsztynie, Gdańsku, Warszawie, Lublinie, Poznaniu i wielu innych). Firma prowadzi także program partnerski skierowany do księgarń indywidualnych, dzięki któremu zyskują one m.in. lepsze warunki handlowe i bezpieczeństwo w zakresie dostaw.

INTERNET

W 2012 roku funkcjonowało 550 sklepów internetowych sprzedających książki i multimedia. 67 proc. gospodarstw domowych ma dostęp do Internetu, co skutkuje wzrostem sprzedaży internetowej. Sprzedaż książek w roku 2012 pozostała na tym samym poziomie co w roku poprzednim.

Księgarnie internetowe prowadzące wysyłkę za granicę:

- merlin.pl
- empik.com
- wysylkowa.pl
- inbook.pl
- gandalf.com.pl

E-BOOKI

Rok 2012 przyniósł ponad 100-proc. wzrost wartości rynku książek cyfrowych, do poziomu przeszło 50 mln zł. Wielkość oferty polskojęzycznych książek elektronicznych, w ujęciu łącznym, czyli przy uwzględnieniu pozycji objętych prawem autorskim jak i pochodzących z domeny publicznej, szacuje się na 25-30 tys. tytułów. Lata 2011-2012 to okres dynamicznego rozwoju rynku - wzrostu liczby oferowanych tytułów, umocnienia się dominacji formatu ePUB oraz rozbudowy oferty w formacie MOBI, dedykowanej urządzeniom koncernu Amazon, a także upowszechnienia się technologii watermark jako najpopularniejszego systemu ochrony plików.

Do największych wydawców cyfrowej oferty książek niefachowych należą: Czarna Owca, Nasza Księgarnia, Zysk i S-ka, DW Rebis, Świat Książki, Znak, Wydawnictwo Literackie, Albatros, Czarne, Insignis, Fabryka Słów, G+J Książki, Sonia Draga, Noir sur Blanc.

W ostatnim kwartale 2012 roku, we współpracy z operatorami telefonii komórkowych, zainicjowano pierwsze systemy sprzedaży książek cyfrowych oparte o stałą opłatę w systemie abonamentowym (Legimi, Virtualo, Nexto). Rynek e-czytników w Polsce pod koniec 2012 roku stanowiło ok. 150 tys. sprzedanych urządzeń. W tym samym okresie sprzedano także 600-700 tys. sztuk tabletów. Kolejnym nośnikiem e-booków są telefony komórkowe, które posiada obecnie 62 proc. Polaków.

Głównym hamulcem rozwoju polskiego rynku e-książek jest różnica w stawce opodatkowania fizycznej i cyfrowej postaci książki. Podatek VAT na e-booki wynosi w Polsce 23 proc., gdy wszystkie inne formy książek opodatkowane są stawką 5 proc. Z tego powodu środowisko książki stanowczo domaga się obniżenia i zrównania tej stawki tak jak to ma miejsce we Francji i Luksemburgu. Chociaż w 2013 roku postulat ten poparł premier rządu to konkretne decyzje nie zapadną wcześniej niż w 2014 roku.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wprowadza program „Cyfrowa szkoła”, obejmujący bezpłatne e-podręczniki, który wywołał jednak protesty wydawców edukacyjnych, co powoduje opóźnienie jego realizacji. Do końca 2012 roku przeprowadzono pilotażową część programu w 399 szkołach, do których dostarczono i zintegrowano sprzęt komputerowy.

AUDIOBOOKI

W 2012 roku wartość segmentu audio wzrosła o blisko 23 proc. – z 23,6 do 29 mln zł. W 2010 roku było to 21,7 mln zł a w 2009 roku - 19,9 mln zł.

Rynek książki audio po kilku latach szybkich wzrostów, zarówno pod względem dostępnej oferty, jak i wartości sprzedaży, dotknęło kolejne spowolnienie w tempie rozwoju. Jednocześnie wraz ze wzrostem cen nowych tytułów średnia sprzedaż poszczególnych pozycji nie tylko nie rośnie w szybkim tempie, ale wręcz ulega stopniowej redukcji. Oczywiście zjawisko to dotyczy przede wszystkim książek audio sprzedawanych na fizycznych nośnikach (płyty CD).

W 2012 roku oferta publikacji audio po raz kolejny zanotowała wzrost, o blisko 20 proc., z 1960 do ponad 2350 tytułów. Jego skala była nawet większa niż w latach 2010-2011, kiedy liczba tytułów audio wprowadzanych do sprzedaży wzrosła odpowiednio o 18 i 17 proc. Także pierwsza połowa 2013 roku przyniosła ze sobą wiele nowości – w tym czasie w sprzedaży dostępnych było już ponad 2600 pozycji (nie licząc publikacji do nauki języków obcych i wersji obcojęzycznych).

Wyraźnie rośnie udział w sprzedaży plików MP3, kupowanych za pośrednictwem e-sklepów internetowych Audioteka.pl, Nexto.pl, Virtualo.pl czy Audiobook.pl, jak też z Merlin.pl czy Empik.com. W dalszym ciągu problemem jest stawka podatku VAT, która dla książek audio w plikach od początku 2011 roku jest znacznie wyższa niż w przypadku książki papierowej i wynosi 23 proc.

Rynek audiobooków w latach 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba wydawców audiobooków	23	31	43	55	72	90
Wartość sprzedaży w mln zł	10,1	16,8	19,9	21,7	23,1	29,0
Liczba oferowanych tytułów	400	1100	1420	1680	1960	2350
Procentowy wzrost liczby tytułów (%)	23,3	17,5	29,0	18,0	17,0	19,9

Rynek książki w Polsce 2013, Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

10 NAJWIĘKSZYCH WYDAWNICTW LITERACKICH

□ **Albatros (122 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 2000 roku znane jest jako “fabryka bestsellerów”. Publikuje głównie świetnie sprzedających się zagranicznych autorów, takich jak Harlan Coben, Dan Brown (we współpracy z wydawnictwem Sonia Draga), Stephen King, Joseph Heller, Ken Follett, Mario Puzo, Frederick Forsyth, Ian McEwan i wielu innych. www.wydawnictwoalbatros.com

□ **Czarne (61 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1996 roku. Wydaje współczesną prozę polską i środkowoeuropejską, eseistykę i reportaże. Autorzy: Jacek Hugo-Bader, Wojciech Tochman, Andrzej Stasiuk, Krzysztof Varga, Maciej Zaremba, Mariusz Szczygieł. www.czarne.com.pl

□ **Muza (99 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w czerwcu 1989 roku wydaje wiele serii beletrystyki i eseistyki. Oficyna inwestuje w zakup praw autorskich do światowej literatury pięknej. Publikuje wielu zagranicznych autorów, takich jak Roberto Bolaño, Carlos Ruiz Zafón, Daniel Silva, Vladimir Nabokov i Arturo Pérez Reverte. www.muza.com.pl

□ **Prószyński i S-ka (211 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1990 roku, od tego czasu udało się mu wypromować wiele nowych nazwisk polskiej literatury popularnej. Wydaje również książki znanych twórców SF i literatury kryminalnej, a także literaturę popularno-naukową. www.proszynski.pl

□ **Rebis (118 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1999 roku, osiągnęło sukces przez stałe poszerzanie profilu – beletrystyka to ok. 45 proc. oferty. W ostatnich latach publikuje coraz więcej książek non-fiction, poradników psychologicznych, poradników dla rodziców, literatury popularnonaukowej. Podobnie jak inni wydawcy beletrystyki wydaje większość książek w długich seriach. www.rebis.com.pl

□ **Świat Książki (234 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone 1994 roku, wydaje książki najpopularniejszych polskich autorów (Jerzy Pilch, Manuela Gretkowska, Janusz Głowacki, Michał Witkowski), jak też wiele tłumaczeń, natomiast ogranicza dotychczasową ofertę poradników. W 2011 roku Świat Książki (wcześniej część koncernu Bertelsmann Group) przejęła niemiecka grupa Weltbild, od której w 2013 roku Świat Książki odkupiło wrocławskie wydawnictwo Bukowy Las. www.swiatksiazki.pl

□ **W.A.B. / Grupa Wydawnicza Foksal (110 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone 1991 roku, w którego ofercie znajduje się wielu znanych autorów zagranicznych, jednakże w czołówce znajdują się polscy autorzy (Joanna Bator, Jacek Dehnel, Mariusz Czubaj). Wydawnictwo wypromowało większość nowych nazwisk polskiej literatury. Od 2000 roku oficyna sprzedaje ponad 300 praw do przekładów, na rynek niemiecki, francuski, rosyjski, brytyjski i środkowoeuropejski. W.A.B. sprzedaje też w Polsce prawa do kilkudziesięciu adaptacji filmowych i teatralnych. W 2011 roku W.A.B. przejął Empik i obecnie jest częścią grupy Wydawniczej Foksal. www.wab.com.pl

□ **Wydawnictwo Literackie (98 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1953 roku, wydawca wielu ważnych polskich autorów, zajmuje się też promocją nowych tytułów literatury obcej i krajowej – autorów takich jak Jacek Dukaj, Katarzyna Grochola, Dorota Terakowska, Olga Tokarczuk, Ignacy Karpowicz. Oprócz literatury ambitnej wydaje też thrillery, literaturę faktu, powieści sensacyjne i lektury dla kobiet. www.wydawnictwoliterackie.pl

□ **Znak (214 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1959 roku, wydawca literatury pięknej, eseistyki i reportażu, jak również literatury dziecięcej. Publikuje wielu znakomitych autorów (Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Józef Tischner, Paweł Huelle, Leszek Kołakowski, Małgorzata Szejnert). www.znak.com.pl

□ **Zysk i S-ka (105 nowych tytułów w 2012 roku)** – wydawnictwo założone w 1994 roku beletrystyka dla dorosłych daje spółce około 80 proc. przychodów. Wydawnictwo promuje polskich autorów (m.in. Małgorzatę Kalicińską – obecnie najpopularniejszą autorkę literatury dla kobiet i Wojciecha Cejrowskiego – znanego podróżnika, pisarza i dziennikarza). W obszarze fantastyki oficyna jest jedną z wiodących na rynku. www.zysk.com.pl

TŁUMACZENIA LITERATURY POLSKIEJ

Tradycja przekładów literatury polskiej na inne języki sięga XVI wieku. Tłumaczono wówczas twórczość poetów polskiego renesansu; później popularnością cieszyły się XVII i XVIII-wieczne teksty powieściowe. Spośród pisarzy współczesnych największym zainteresowaniem cieszą się wciąż utwory Stanisława Lema (1023 przekładów całych książek + 78 utworów w antologiach), Ryszarda Kapuścińskiego (378), Witolda Gombrowicza (366 + 42), Czesława Miłosza (329 + 122), Sławomira Mrożka (241 + 67), Andrzeja Sapkowskiego (221), Wisławy Szymborskiej (205 + 150), Janusza Korczaka (148 + 24), Zbigniewa Herberta (150 + 104), Tadeusza Różewicza (141 + 170), Jarosława Iwaszkiewicza (126 + 155), Brunona Schulza (114 + 31), Jerzego Andrzejewskiego (101 + 38), Andrzeja Stasiuka (100 + 32), Andrzeja Szczypiorskiego (98 + 9), Olgi Tokarczuk (98 + 20), Tadeusza Konwickiego (84 + 8), i Hanny Krall (78 + 13).

Odrębnym zjawiskiem jest popularność humorystycznych kryminałów Joanny Chmielewskiej (449) w Rosji, które osiągają tam gigantyczne nakłady.

Z klasyków literatury polskiej najczęściej tłumaczy się dzieła Henryka Sienkiewicza (799 + 59), Adama Mickiewicza (154 + 147), Bolesława Prusa (141 + 33), Władysława Stanisława Reymonta (92 + 35), Józefa Ignacego Kraszewskiego (91 + 28) czy Witkacego (87 + 35).

Jeśli jednak za kryterium popularności pisarza przyjąć liczbę języków, na które przełożono jego utwory, to najczęściej tłumaczonymi pisarzami okazują się Tadeusz Różewicz (49 języków), Czesław Miłosz (44), Wisława Szymborska (43), Stanisław Lem (42), Sławomir Mrożek (41), Zbigniew Herbert (40), Jarosław Iwaszkiewicz (40), Ryszard Kapuściński (38), Witold Gombrowicz (35), Bruno Schulz (33), Jerzy Andrzejewski (33), Janusz Korczak (36), polski papież Karol Wojtyła (30) i Olga Tokarczuk (29), Tadeusz Konwicki (27), Andrzej Stasiuk (26), Andrzej Szczypiorski (24), Paweł Huelle (21) i Antoni Libera (20).

W latach 2002-2012 najwięcej utworów z literatury polskiej przetłumaczono na język rosyjski (1199 pozycji), niemiecki (888), francuski (542), a w dalszej kolejności angielski (472), czeski (351), hiszpański (346), włoski (345), litewski (248), węgierski (244).

LITERATURA ZAGRANICZNA

Zagraniczne publikacje to znacząca część rynku. W 2012 roku, z liczby 34 147 wydanych ogółem tytułów, tłumaczenia stanowiły 20 proc (6 688 tytułów).

Tłumaczenia w 2011 i 2012 roku

Język oryginału	2011		2012	
	Tytuły	W tym literatura piękna dla dorosłych	Tytuły	W tym literatura piękna dla dorosłych
Angielski	4,271	1,511	3,886	1,273
Niemiecki	680	125	707	143
Francuski	514	119	502	88
Włoski	314	42	310	36
Hiszpański	193	65	177	43
Rosyjski	156	60	155	37
Norweski	185	173	183	178
Szwedzki	131	131	91	42
Japoński	13	b.d.	103	100

Ruch Wydawniczy w Liczbach Biblioteka Narodowa

W 2012 roku nastąpił spadek tłumaczeń z języka angielskiego, wzrosła natomiast liczba tłumaczeń z języka niemieckiego i po raz pierwszy pojawiła się widoczna liczba tłumaczeń z języka japońskiego.

TARGI KSIĄŻKI

Warszawskie Targi Książki / targi-ksiazki.waw.pl – w czwartej edycji targów, zorganizowanych przez grupę 11 wydawców i firmę wystawienniczą Murator Expo w maju 2013 roku po raz pierwszy w nowym, szczególnym miejscu jakim jest Stadion Narodowy, wzięło udział 500 wystawców z Polski i zagranicy, a odwiedziło je ponad 60 tys. osób, gdy rok wcześniej w poprzednim miejscu czyli w Pałacu Kultury i Nauki było 40 tys. zwiedzających. Pomimo że impreza odbyła się dopiero po raz czwarty, Warszawa ma długą tradycję organizowania targów książki, od 1956 do 2010 roku w stolicy odbywały się Międzynarodowe Targi Książki.

Targi w Krakowie / targi.krakow.pl – 16. edycja targów potwierdziła rosnący status tej imprezy. Krakowskie targi stają się obowiązkowym punktem w jesiennym kalendarzu wszystkich liczących się w Polsce wydawnictw. W 2012 roku w targach wzięło udział 562 wystawców z całej Polski. Targi odwiedziło 34 tys. osób.

Coraz większe znaczenie uzyskują targi specjalistyczne, a także targi w mniejszych ośrodkach, jak: Poznańskie Spotkania Targowe – Książka dla Dzieci i Młodzieży, Targi Edukacyjne EDUKACJA w Kielcach, Wrocławskie Targi Książki Naukowej, Targi Książki w Białymstoku, Targi Wydawców Katolickich w Warszawie, Targi Książki

w Katowicach, Poznańskie Dni Książki Naukowej, Targi Książki Akademickiej i Naukowej ACADEMIA, które w 2013 roku zostały włączone do Warszawskich Targów Książki, Targi Książki Historycznej w Warszawie, Wrocławskie Promocje Dobrych Książek oraz Salon Ciekawej Książki w Łodzi – Targi Nowej Książki.

BESTSELLERY ROKU 2012

Zestawienie najlepiej sprzedających się tytułów Polsce w 2012 roku (dane deklarowane przez wydawców)

Kategoria „literatura polska”

1. „Houston mamy problem”, Katarzyna Grochola, liczba sprzedanych egzemplarzy: 144 000 (Wydawnictwo Literackie)
2. „Lilka”, Małgorzata Kalicińska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 130 000 (Zysk i S-ka)
3. „Marzenia i tajemnice”, Danuta Wałęsa, liczba sprzedanych egzemplarzy: 119 000 (Wydawnictwo Literackie)
4. „Tak sobie myślę”, Jerzy Stuhr, liczba sprzedanych egzemplarzy: 90 500 (Wydawnictwo Literackie)
5. „Wystarczy”, Wisława Szymborska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 85 000 (a5)
6. „Mcdusia”, Małgorzata Musierowicz, liczba sprzedanych egzemplarzy: 80 000 (Akapit Press)
7. „Każdy szczyt ma swój czubaszek”, Maria Czubaszek, Artur Andrus, liczba sprzedanych egzemplarzy: 70 000 (Prószyński Media)
8. „Alibi na szczęście”, Anna Ficner-Ogonowska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 57 000 (Znak)
9. „Drzwi do piekła”, Maria Nurowska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 49 000 (Znak)
10. „Wałkowanie Ameryki”, Marek Wałkuski, liczba sprzedanych egzemplarzy: 48 000 (Znak)

Kategoria „literatura obcojęzyczna”

1. „Pięćdziesiąt twarzy Greya”, E.L. James, tłum. Monika Wiśniewska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 298 000, (Sonia Draga)
2. „Ciemniejsza strona Greya”, E.L. James, tłum. Monika Wiśniewska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 144 000, (Sonia Draga)
3. „Trafny wybór”, J.K. Rowling, tłum. Anna Gralak, liczba sprzedanych egzemplarzy: 144 000 (Znak)
4. „Dziedzictwo (cykl Dziedzictwo, tom 2)”, Christopher Paolini, tłum. Paulina Braiter, liczba sprzedanych egzemplarzy: 91 000 (Mag)
5. „Igrzyska śmierci” Suzanne Collins, tłum. Piotr Budkiewicz i Małgorzata Hesco-Kołodzińska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 90 000 (Media Rodzina)
6. „Taniec ze smokami (część 1)”, George R.R. Martin, tłum. Michał Jakuszewski, liczba sprzedanych egzemplarzy: 77 000 (Zysk i S-ka)
7. „W pierścieniu ognia”, Suzanne Collins, tłum. Piotr Budkiewicz i Małgorzata Hesco-Kołodzińska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 74 700 (Media Rodzina)
8. „Kobiety dyktatorów”, Diane Ducret, tłum. Maria Rostworowska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 72 600 (Znak)
9. „Taniec ze smokami (część 2)”, George R.R. Martin, tłum. Michał Jakuszewski, liczba sprzedanych egzemplarzy: 71 000 (Zysk i S-ka)
10. „Kosogłos”, Suzanne Collins, tłum. Piotr Budkiewicz i Małgorzata Hesco-Kołodzińska, liczba sprzedanych egzemplarzy: 71 000 (Media Rodzina)

W ostatnich latach najwięcej bestsellerów ukazało się nakładem następujących wydawnictw: Znak, Albatros, Wydawnictwo Literackie, Zysk i S-ka, Czarna Owca, Fabryka Słów, Muza, Rebis, Prószyński i S-ka, Otwarte, Insignis, Nasza Księgarnia.

NAGRODY LITERACKIE

Nagroda literacka Nike to prestiżowe wyróżnienie dla najlepszej polskiej książki roku. Zwycięzca wyłaniany jest w trzyetapowym konkursie. Pierwszy etap to przyznanie przez jury 20 nominacji, które ogłaszane są w maju, następnie siedmiu finalistów we wrześniu- z tej grupy wyłaniany jest zwycięzca. Zwyczajowo przyznawana jest ona w październiku. Autor nagrodzonej książki otrzymuje statuetkę NIKE dłuta Gustawa Zemły oraz nagrodę pieniężną w wysokości 100.000 złotych. Przyznawana od 1997 roku nagroda promuje głównie powieści. Konkurs dotyczący tylko autorów żyjących. www.nike.org.pl

Laureaci:

2007 – Wiesław Myśliwski „Traktat o łuskaniu fasoli”, SIW Znak
2008 – Olga Tokarczuk „Bieguni”, Wydawnictwo Literackie
2009 – Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki „Piosenka o zależnościach i uzależnieniach”, Biuro Literackie
2010 – Tadeusz Słobodzianek „Nasza klasa”, słowo/obraz terytoria
2011 – Marian Pilot „Pióropusz”, Wydawnictwo Literackie
2012 – Marek Bieńczyk „Książka twarzy”, Świat Książki
2013 – Joanna Bator „Ciemno, prawie noc”, W.A.B.

Nagroda Literacka Gdynia – doroczna nagroda, przyznawana od 2006 roku przez Prezydenta Miasta Gdynia. Wręczana w trzech kategoriach (proza, poezja, eseistyka) autorom najlepszych książek wydanych w poprzednim roku. Nagroda wynosi 50 000 złotych. www.nagrodaliterackagdynia.pl

Laureaci 2011:

Proza – Justyna Bargielska „Obsoletki”, Czarne
Poezja – Ewa Lipska „Pogłos”, Wydawnictwo Literackie
Esej – Stefan Chwin „Samobójstwo jako doświadczenie wyobraźni”, Tytuł
Specjalna Nagroda Osobna – Andrzej Sosnowski „Poems”, Biuro Literackie

Laureaci 2012:

Proza – Magdalena Tulli „Włoskie szpilki”, Nisza
Poezja – Marta Podgórnik „Rezydencja surykatek”, Biuro Literackie
Esej – Marian Sworzeń „Opis krainy Gog”, Biblioteka WIĘZI
Specjalna Nagroda Osobna – Mieczysław Porębski „Spotkanie z Ablem”, Wydawnictwo Literackie

Laureaci 2013:

Proza – Zyta Oryszyn „Ocalenie Atlantydy”, Świat Książki
Poezja – Andrzej Sosnowski „Sylwetki i cienie”, Biuro Literackie
Esej – Adam Lipszyc „Sprawiedliwość na końcu języka. Czytanie Waltera Benjamina”, Universitas
Specjalna Nagroda Osobna – Jacek Łukasiewicz „TR (Tadeusz Różewicz)”, Universitas

Literacka Nagroda Europy Środkowej ANGELUS – wyróżnienie przyznawane jest środkowoeuropejskiemu autorowi najlepszej książki prozatorskiej wydanej po polsku. Jest zarazem najwyższą finansowo (150 tys. zł) nagrodą literacką w Polsce. W roku 2011 nagrodę otrzymała Swietłana Aleksijewicz z Białorusi za „Wojna nie ma w sobie nic z kobiety”, Wydawnictwo Czarne. W 2012 nagrodę otrzymał Miljenko Jergović za „Srda śpiewa o zmierzchu w Zielone Świątki”, Wydawnictwo Czarne, a nagrodę za przekład otrzymała Magdalena Petryńska. W 2013 roku nagroda trafiła do Oksany Zabuzko za „Muzeum porzuconych sekretów”. Nagrodę za przekład otrzymała jej tłumaczka Katarzyna Kotyńska www.angelus.com.pl

Nagroda Fundacji im. Kościelskich przyznawana jest od 1962 roku przez Fundację im. Kościelskich - jedną z najstarszych polskich instytucji kulturalnych, działającą w Genewie. Powstała ona na mocy testamentu zmarłej w lipcu 1959 Moniki Kościelskiej, wdowy po Władysławie Auguście. Laureatów, którzy nie przekroczyli 40. roku życia wybiera jury, powoływane przez Radę Fundacji i pełniące swoją funkcję honorowo. Oceniany jest dotychczasowy dorobek pisarzy, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich książek w kategoriach prozy, poezji i eseju. Wartość nagrody zwanej „polskim Noblem dla młodych pisarzy” nie jest stała, wynosi w przybliżeniu kilkadziesiąt tysięcy złotych. Ostatni laureaci: Mikołaj Łoziński (2007), Jacek Dukaj (2008), Tadeusz Dąbrowski (2009), Marcin Kurek (2010), Andrzej Franaszek (2011), Andrzej Dybczak (2012) oraz Krystyna Dąbrowska (2013). www.koscielscy.pl

Paszport Polityki jest nagrodą ustanowioną w 1993 r. przez tygodnik Polityka przyznawaną twórcom w sześciu kategoriach: literatura, film, teatr, muzyka poważna, plastyka (sztuki wizualne) i estrada oraz od roku 2002 nagrodę specjalną kreator kultury za osiągnięcia w krzewieniu kultury. Ostatni laureaci w kategorii literatura: Michał Witkowski (2007), Sylwia Chutnik (2008), Piotr Paziński (2009), Ignacy Karłowicz (2010), Mikołaj Łoziński (2011) oraz Szczepan Twardych (2012). www.polityka.pl

Nagroda Fandomu Polskiego imienia Janusza A. Zajdla jest coroczną nagrodą w dziedzinie fantastyki, przyznawaną przez miłośników fantastyki autorom najlepszych polskich utworów literackich. Nagroda przyznawana jest w dwóch kategoriach: powieści i opowiadania. Laureaci za rok 2012: Robert M. Wegner za powieść „Niebo ze stali” (Powergraph) oraz Robert M. Wegner za opowiadanie „Jeszcze jeden bohater” (Powergraph).

www.zajdel.fandom.art.pl

Konkurs Polskiej Sekcji IBBY „Książka Roku” – promuje wartościowe literacko i artystycznie polskie książki dla dzieci. Nagrody i wyróżnienia przyznawane są w trzech kategoriach: pisarz, ilustrator oraz upowszechnianie czytelnictwa. W roku 2012 laureatami zostali: Michał Rusinek za „Wierszyki domowe” (Znak) oraz Olga Sawicka i Dana Łukasińska, piszące pod pseudonimem Marcel A. Marcel za powieść „Oro” (Marginesy), a także Marta Iggerska za ilustracje i projekt graficzny książki „Wszystko gra” (Wytwórnia) z tekstem Anny Czerwieńskiej-Rydel oraz Marianna Oklejak za ilustracje do książki „Jestem miasto. Warszawa” (Czuły Barbarzyńca) z tekstem Aleksandry Szkody. Nagrodę za upowszechnienie czytelnictwa otrzymała Ewa Gruda, kierowniczka Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie. Medale za całokształt twórczości otrzymały: Lilliana Bardijewska i Krystyna Lipka-Sztarbałło. www.ibby.pl

POZIOM CZYTELNICTWA

Grupa odbiorców książek od wielu lat utrzymywała się na stałym poziomie, aż do 2008 roku, gdy Biblioteka Narodowa ogłosiła, że jedynie 38 % Polaków przeczytało co najmniej jedną książkę w ciągu ostatniego roku. W 2010 roku poziom czytelnictwa wzrósł do 44 %, przy czym zmieniła się metodologia badań. Kolejne badania z 2012 roku przeprowadzone według nowej metodologii wykazały, że co najmniej jedną książkę w ciągu ostatniego roku przeczytało 39 proc. dorosłego społeczeństwa, gdyż badania nie obejmują czytelnictwa wśród młodszych uczniów.

Procent czytających

2002	56 %
2004	58 %
2006	50 %
2008	38 %
2010	44 %
2012	39 %

Biblioteka Narodowa

	2004	2006	2008	2010	2012
Osoby nieczytające	41,8%	50,3%	62,2%	56,0%	60,8%
Osoby czytające 1-6 książek	32,9%	31,7%	24,8%	31,1%	26,5%
Osoby czytające 7 lub więcej książek	24,4%	17,2%	10,6%	11,6%	11,1%

Wyniki badania przeprowadzonego przez Bibliotekę Narodową w okresie 12 poprzedzających miesięcy (2002-2012)

ŹRÓDŁO POCHODZENIA CZYTANYCH KSIĄŻEK

Źródło pochodzenia czytanych książek	Odsetek czytelników, którzy podali dane źródło
Zakupy (także przez Internet)	38,2 %
Prezent	15,1 %
Księgozbiór domowy	15,6 %
Wypożyczenie od znajomych lub rodziny	26,4 %
Biblioteka szkolna	9,7 %
Biblioteka publiczna	22,7 %
Inna biblioteka	2,3 %
Legalne pobranie z Internetu	1,9 %
Nielegalne pobranie z Internetu	0,5 %
Inne	0,9 %
Nieznane	1,1 %

Biblioteka Narodowa

JAKIE KSIĄŻKI POLACY KUPUJĄ NAJCHĘTNIEJ ?

Gatunek literatury	Odsetek kupujących
Non-fiction (listy, wspomnienia, biografie)	15,1 %
Powieści kryminalne	14,1 %
Romanse	13,3 %
Literatura piękna	12,2 %
Książki dla dzieci i młodzieży	10,1 %
Fantastyka	9,0 %
Literatura fachowa	7,0 %
Poradniki	6,8 %
Eseistyka	3,0 %

Książki szkolne i lektury obowiązkowe	2,4 %
Encyklopedie, słowniki i poradniki	1,7 %
Książki religijne	1,4 %

Biblioteka Narodowa

JAKĄ LITERATURĘ POLACY CZYTAJĄ NAJCHĘTNIEJ ?

Gatunek literatury	Odsetek czytających
Literatura piękna	21,4 %
Non-fiction (listy, wspomnienia, biografie)	21,4 %
Romanse	20,3 %
Powieści kryminalne	19,6 %
Książki dla dzieci i młodzieży	15,0 %
Fantastyka	11,3 %
Literatura fachowa	9,2 %
Książki szkolne i lektury obowiązkowe	8,2 %
Poradniki	8,0 %
Książki religijne	2,6 %
Eseistyka	2,5 %
Encyklopedie, słowniki i poradniki	2,2 %

Biblioteka Narodowa

BIBLIOTEKI

Biblioteki publiczne tworzą sieć, która w 2010 roku obejmowała 8 342 placówek, jednakże ich liczba spada od początku lat 90-tych. Od 2004 roku spada również liczba czytelników w bibliotekach. Rozwijają się natomiast biblioteki cyfrowe, wśród których czołowe miejsce zajmuje Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona (www.polona.pl), a sieć bibliotek cyfrowych rozwijają wyższe uczelnie, wśród których największą jest Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa.

W ramach Programu Rozwoju Bibliotek, realizowanego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności oraz Fundację Billa i Melindy Gates we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, do polskich bibliotek jest dostarczany sprzęt multimedialny i teleinformatyczny. Program pomaga bibliotekom w małych

miejsowościach przekształcić się w centra wiedzy i aktywności lokalnej. Dzięki Programowi unowocześniono ponad połowę bibliotek w małych miejscowościach – 3327 placówek w całym kraju, które odwiedza rocznie ponad 2,5 mln osób.

W 2009 roku, z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, uruchomiono projekt Biblioteka+, którego celem jest renowacja i internetyzacja bibliotek, szkolenia bibliotekarzy oraz wprowadzenie systemu katalogowego MAK+. Do połowy 2013 roku z tego źródła wsparto 142 placówki kwotą ponad 87 mln zł.

Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
197	192	184	176	171	172	170	168

Biblioteka Narodowa